

“Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa” (Nichita Stănescu)

iunie-iulie 2011
anul II
nr. 6-7 (15-16)

LitArt

Se distribuie
GRATUIT.

Publicație lunară de cultură. Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor. ISSN: 2067 - 5240

Magia lui Jules Verne în 3D pe scena Teatrului Național Târgu-Mureș

de Sanda VIȚELAR

Aventură tridimensională la Teatrul Național din Târgu-Mureș. Duminică, 8 mai a avut loc la Sala Mică a Teatrului Național premiera spectacolului “Călătorie spre Centrul Pământului”, o adaptare a cunoscutului roman al lui Jules Verne. Pentru prima dată în România și în Europa lumea teatrului interpune magia cinematografului pe scenă cu un spectacol de teatru 3D. Practic, între actori și spectator se montează un ecran, cei din urmă primind ochelari 3D pentru a viziona spectacolul.

Scenariul a fost realizat de Radu Dinulescu, decorul este opera lui Armand Richelet-Kleinberg, creatorul muzicii originale și a animației 3D care inventează o lume nouă, intangibilă, dar cu aparență reală, pusă în valoare și prin costumele deosebite, realizate de Gwenaelle Picherit. Spectacolul îi are în distribuție pe actorii Costin Găvăză, Tiberiu Vasiniuc, Luchian Pantea, Iulian Praja, Stanca Jabenitan și Stelian Chițacu.

După premieră, regizorul Radu Dinulescu s-a arătat încântat de felul în care spectacolul a fost primit de public. “Mă bucur foarte mult că aparent spectacolul are succes, am văzut că publicul la sfârșit era în picioare și că aplauzele au fost destul de lungi. Mă bucură pentru că este o experiență nouă pe teatru, practic suntem primii în lume care facem acest gen de spectacol și aveam ceva temeri la început, dar văd că prinde foarte bine. Sper că se va juca de foarte multe ori pentru că merită publicul de aici un spectacol mai ciudat și mai aproape de tehnologiile actuale”, ne-a declarat Radu Dinulescu.

Protagonistul principal al spectacolului, Costin Găvăză, care a avut și rolul de a-

sistent de regie ne-a explicat că “magia imaginilor” nu știrbește din jocul actoricesc. “Este greu de jucat un astfel de spectacol. Problema este că imaginile sunt spectaculoase și fură ochiul spectatorului și dacă nu vii cu o interpretare foarte elaborată riști să devii servantul 3D-ului și atunci povestea cea mai grea a fost să tragem propriuzis un film dintr-o singură dublă”, ne-a mărturisit Costin Găvăză.

În loc de editorial...

de **Adrian A. Giurgea**

Prevestec ce n-a să vie

Plâng copaci în ramuri boante
Amintiri de catifea
Drumuri prăfuite, sparte,
Liniște, durere, stea.

Căutăm priviri pierdute
Printre faruri de mașini
Se aud doar ramuri rupte
Semafoarele de spini.

Dincolo, în agonie, primăvara stă să treacă
Gândul frigului din iarnă
N-o să-i placă...

Și privirile zdrobite
Sprijinite în asfalt
Prevestesc ce n-a să vie
Prevestesc că n-a fost azi.

Drumuri prăfuite, sparte,
Liniște, durere, stea
Amintiri de catifea
Lacrimi reci în ramuri boante
Stau și azi în mintea mea.

Măria Moldován și ale sale

Povești, porțelanuri, fantezii

Înăuntru, porțelan, cupru, 30x25x45 cm

Născută la Sf. Gheorghe, la 18 decembrie 1977, artista Măria Moldován a absolvit Universitatea de Arte și Design, Secția Ceramică, din Cluj Napoca, la clasa profesorului Toncean. De la absolvirea facultății până în prezent, nu puține au fost experiențele sale profesionale pe care le-a practicat cu succes: designer pentru obiecte ceramice la București, profesor de educație plastică și modelaj, grafician și ilustrator în Târgu-Mureș. Expozițiile personale și participările la numeroase evenimente artistice de grup în țară și străinătate o impun ca pe o prezență activă, cu mult discernământ în zona artelor plastice. (Cora FODOR)

La mulți ani, Zeno Ghițulescu!

Cetățean de onoare al municipiului Târgu-Mureș, **Zeno Ghițulescu** a publicat peste 20 de cărți de literatură din care 16 volume de poeme, două romane și două volume de dramaturgie (în total șase piese de teatru). A fost distins pentru cărțile sale cu premii ale Filialei Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, în anii 1993, 1996, 2000, 2003, 2006 și 2009.

La venerabila vârstă de 82 de ani, redacția LITART îi urează scriitorului Zeno Ghițulescu, membru în Colegiul Onorific al gazetei, putere de muncă și inspirație pentru a rămâne și pe mai departe un important creator de frumos în peisajul literar mureșean.

La ceas aniversar vă invităm, **în pagina 6**, să vă bucurați de un colaj de versuri semnate de poetul Zeno Ghițulescu și ale căror taine sunt descifrate de criticul literar Iulian Boldea.

FESTIVALUL NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”

Ediția a IX-a, 24-26 mai 2011, Târgu-Mureș

Acum, când ecurile FESTIVALULUI NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA”, desfășurat la Tg.-Mureș, în zilele de 24-26 mai 2011, încă se mai aud, încă se mai simt și încă se mai produc în conștiințele participanților, rememorând șirul manifestărilor putem spune că această ediție, a IX-a, a fost una reușită! Acțiunile culturale ale festivalului au avut, cumulate, peste șase sute de spectatori, oameni de diverse profesii (profesori, studenți, elevi, scriitori ș.a.m.d.), în cele trei locații prestabilite: **Universitatea „Petru Maior”, Sala mică a Palatului Culturii și Teatrul „Scena” din Cetate.** Au fost alese locuri cât mai diferite și pentru că manifestarea, în întregul ei, s-a desfășurat în **Zilele târgumureșene**, așa cum au fost și primele trei ediții ale festivalului (în 2001, 2002 și 2003), într-o atmosferă sărbătorească care a cuprins în mrejele ei tot orașul.

Începând cu ziua de marți, 24 mai, între orele 17.00-19.00, la Casa de Cultură „Mihai Eminescu”, unde a fost punctul strategic al Festivalului, a avut loc primirea și cazarea oaspeților, pentru ca apoi, miercuri, începând cu ora 10.00, în Aula Magna a Universității „Petru Maior” să aibă loc deschiderea festivă, prin cuvântările organizatorilor: **prof. univ. dr. ing. Liviu Marian** – rectorul Universității „Petru Maior”, **prof. univ. dr. Iulian Boldea** – decanul Facultății de Științe și Litere și **lector univ. dr. Eugeniu Nistor** – directorul – fondator al Festivalului, care le-au urat bun venit invitaților și i-au salutat pe participanți, realizând și un scurt istoric al edițiilor anterioare.

Au urmat, apoi, comunicările în plen, prima fiind susținută de dl. **Acad. prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu** – Facultatea de Filosofie București, care a prezentat *Polemica Lucian Blaga – Dumitru Stăniloae*. Vorbitorul a aratat, în discursul său, că Lucian Blaga era profund interesat de religie, nimeni nu se mai poate îndoi astăzi de acest lucru. „Gânditor original, cu sistem, metafizician al misterelor, filosof al culturii și teoretician al noologiei abisale (dar, cam incomod, și fiu de preot ortodox și absolvent de institut teologic!), el a încercat să stea cât mai bine poziționat față de influențele religioase ale timpului, spre a-și păstra liber spiritul de cugetător.” În timp, diverși exegeți ai operei blagiene au avansat, explicit sau voalat, felurite ipoteze: ba că filosoful ar fi fost adeptul unor străvechi religii antice (cultul naturii, cultul lui Zamolxe), ba că ar fi fost un gnostic modern, ba că învățăturile *Vechiului Testament* i-ar fi fost sursa inspiratoare și călăuzitoare în înțelegerea *Trilogiei cunoașterii*, ba că manifestările lui în plan filosofic arată un spirit romantic, păstrând însă ceva din magia parfumului medieval... Sunt comentate apoi conceptele structurale ale *Trilogiei cunoașterii*, *noțiunea de dogmă*, *de cenzură transcendentă* și *Marele Anonim*. Polemica lui Lucian Blaga cu Dumitru Stăniloae a fost determinată de volumul teologului de la Academia Andreiană din Sibiu – *Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*, apărută în 1942. Filosoful i-a răspuns teologului în *Saeculum* – revista de filosofie pe care a fondat-o și o conducea, dar și în alte publicații. A editat *Saeculum* pentru că se despărțise de gruparea din jurul revis-tei *Gândirea*, care îl avea drept mentor pe Nichifor Crainic... De asemenea, dl. academician a explicat cum, din orientările culturale ale veacului trecut și începutul celui următor, revista *Gândirea* a împrumutat de la sămănătorism ideea că folclorul și istoria reprezintă domenii relevante ale etnicului nostru, deși această viziune trebuia cu necesitate lărgită, iar în operele de cultură românească, alături de specificul nostru etnic, trebuia obligatoriu să sălășluiască și duhul ortodoxist, iar „pe acest fond spiritual, Crainic și-a constituit o doctrină platonice, conform căreia dacă omul este făptura lui Dumnezeu, iar arta decurge din făptura omului, atunci arta vine cu certitudine de la Dumnezeu...”

A doua comunicare în plen a fost susținută de dl. **Acad. prof. univ. dr. Alexandru Surdu** – președintele Secției de filosofie a Academiei Române, care a expus despre *Lucian Blaga și Dunărea împărătească*. Vorbind despre Vasile Băncilă, ca despre un filosof al nostru mai puțin cunoscut din perioada interbelică, care abordează problema sufletului cultural românesc din alt unghi „spațial” decât Blaga și a scris *Spațiul Bărăganului*, operă nefinalizată, publicată postum, căci „anumite situații materiale și obligații profesionale l-au determinat să tot amâne desăvârșirea ei. Or, întâmplarea a făcut ca în aceeași perioadă (1936) să apară *Spațiul mioritic* al lui Blaga și, lucru și mai important, să-i fie dedicat tocmai lui Vasile

Băncilă. Situație deosebit de măgulitoare, dar inhibantă total pentru adresantul dedicației.” Relația de amiciție dintre cei doi filosofi s-a putut înfrîpa, a susținut dl. Acad. Al. Surdu și pentru că „Vasile Băncilă îi era devotat lui Blaga, scria laudativ și fără rezerve despre lucrările sale, intervenind cu promptitudine în favoarea acestuia. Apropierea de Blaga a fost însă pecetluită de această dedicație surprinzătoare, mai ales pentru firea lui Blaga. Capricios, suspicios și necomunicativ, poetul era greu de suportat și, la rândul său, nu suporta pe nimeni. Șansa prieteniei cu Blaga a fost, în afara numeroaselor conferințe ale lui Băncilă și articole extrem de elogioase la adresa acestuia, în momente clar nefavorabile pentru receptarea filosofiei blagiene, distanța care i-a separat în permanent. Mai precis, care l-a ferit pe Băncilă din calea poetului filosof, pe care nici nu-l văzuse vreodată. *Îmbrățișări astralului meu Băncilă*, îi scria Blaga. *Am credința că nimenea în țara românească nu are mai multă afinitate sufletească cu mine ca D-ta.* Toate acestea aveau să-l coste mult pe „astralul” Băncilă. Încercând să onoreze în con-

„Petru Maior”): *Lucian Blaga în arhivele Securității*; **prof. drd. Gabriel Petric** (Orăștie): *Lucian Blaga și Gabriel Garcia Marquez: un caz de transtextualitate*; **prof. drd. Aurora Stănescu** (Inspector școlar de lb. română, ISJ Mureș): *Obsesia retragerii și a regăsirii în lirica lui Lucian Blaga*; **asist. drd. Aurora Pașcan** (UMF, Tg.-Mureș): *Semnificații ale cromaticii blagiene*; **drd. Mariana Cheșan** (Universitatea „Petru Maior”, Tg.-Mureș): *Umbra care luminează. Ștefan Aug. Doinaș și poezia blagiană*; **drd. Bogdan Rațiu** (Universitatea „Petru Maior”, Tg.-Mureș): *Mediatorii elementari în imaginarul poetic postum (focul și pământul)*.

Cea de-a doua secțiune de comunicări – **filosofie** – s-a desfășurat în Aula Magna a Universității, tot de la ora 12.00, avându-i moderatori pe: **prof. univ. dr. Teodor Vidam** și **cercet. științific I dr. Ionuț Isac**. Au fost expuse și supuse dezbaterii următoarele teme: **prof. univ. dr. Teodor Vidam** (Universitatea Tehnică Cluj-Napoca): *O paralelă între Lucian Blaga și Gabriel Marcel*; **cercet. științific I dr. Ionuț Isac** (Institut de istorie „G. Barițiu”, Cluj-Napoca): *Gratitudine și valoare în filosofia lui Lucian Blaga*; **prof. dr. Constantin Nicușan** (Gimnaziul „N. Bălcescu” Târgu-Mureș): *Ideii metafizice la Lucian Blaga și Max Scheller*; **bibliotecar dr. Marian Nencescu** (redactor-șef, revista „Biblioteca Bucureștilor”): *Ipostaze ale dorului la Lucian Blaga și Constantin Noica*; **drd. Mircea Șomlea** (Cluj-Napoca): *Fațete ale umanismului blagian și speranțian*.

Între timp, în sala mică a Palatului Culturii, a început, tot de la ora 12.00, spectacolul literar-muzical **RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL...**, inspirat de versurile blagiene, moderat de actorul **Nicu Mihoc**, din care spicuim: a fost, mai întâi, recitalul din lirica blagiană susținut de actorii ai Teatrului Național Tg.-Mureș, urmat de momentul muzical în interpretarea Cvartetului de coarde „Tiberius”, al Filarmonicii de stat Tg.-Mureș: *Molnar Tibor* – vioara I, *Lokodi Karoly* – vioara II, *Molnar Jozsef* – violă, *Zagoni Elöd* – violoncel, iar sub genericul *Primăria îți dăruiește o carte* a fost lansată ediția anastatică (din 1924) *Filozofia stilului*, de Lucian Blaga (Editura Ardealul, Tg.-Mureș, îngrijitor de ediție și postfață dr. Eugeniu Nistor), prezentată magistral de către **prof. univ. dr. Cornel Moraru**, de la Universitatea „Petru Maior”.

În aceeași sală, în care peste trei sute de persoane au trăit o oră și jumătate de emoție artistică, a avut loc decernarea diplomelor de onoare ale Festivalului personalităților care au susținut mereu această manifestare, acestea având, la primirea diplomelor, și câte un scurt discurs; rând pe rând, s-au adresat publicului: **Acad. Gheorghe Vlăduțescu**, **Acad. Alexandru Surdu**, **scriitorii Zeno Ghițulescu și Lazăr Lădăriu**, **prof. Mariana Ploieșteanu**.

În după amiaza aceleiași zile, începând cu ora 17.00, la Teatrul „Scena”, din Cetatea medievală, s-a desfășurat ce-a de-a treia sesiune de dezbateri și **comunicări pluridisciplinare**, moderator: **lector univ. dr. Eugeniu Nistor** (Universitatea „Petru Maior”), care a expus subiectul *Ideii ale sistemului filosofic blagian în piesa de teatru „Zamolxe”*; urmând, apoi: **scriitorul Lazăr Lădăriu** (Președinte al Despărțământului ASTRA Mureș): *Lucian Blaga, poetul obârșiiilor*; **prof. Alexandru Ciubăcă** (Colegiul „Al. Papiu Ilarian”): *Afinități culturale Lucian Blaga – Mircea Eliade*; **prof. Ionel Popa** (Școala Națională de Gaz, Mediaș): *Lucian Blaga și Fr. Nietzsche*; **prof. dr. Nicolae Victor Fola** (Liceul de chimie Târnăveni): *Existența istorică în opera lui L. Blaga*; **prof. Gheorghe Moldovan** (directorul Bibliotecii Municipale Târnăveni): *Activitatea lui Lucian Blaga la Biblioteca Academiei din Cluj*.

Secvențele din piesa de teatru *Zamolxe*, de Lucian Blaga, proiectate pe ecranul scenei, și discuțiile, extrem de interesate, care au rezultat de pe urma acestei viziunii pe marginea auctoniei operei blagiene și a specificului ei național – toate derulate în coordonarea directorului Teatrului „Scena”, **actorul Liviu Pancu** – au prefațat cel de-al doilea moment al premierii din această zi, gazdele acordând câte o diplomă de excelență scriitorilor Eugeniu Nistor și Lazăr Lădăriu.

A doua zi a fost una a întâlnirii cu Lucian Blaga în locurile de suflet ale românului dintotdeauna: în mirificul spațiu mioritic, care este atât de pregnant pe Mureșul de Sus...

Nu putem încheia caligrafierile noastre fără să precizăm că organizatorii principali ai manifestărilor din cadrul acestei ediții au fost: Societatea Scriitorilor Mureșeni și Editura Ardealul, în parteneriat cu: Primăria Municipiului Târgu-Mureș, Universitatea „Petru Maior” – Facultatea de Științe și Litere și Consiliul Județean Mureș. (**E. NISTOR**)

tinuare considerațiunile extrem de măgulitoare ale lui Blaga, Băncilă își va abandona toate proiectele, renunțând la *Spațiul Bărăganului*, care nu numai că n-ar fi fost pe linia „afinității sufletești cu Blaga”, ci ar fi fost tocmai contrară acesteia, și începe o adevărată campanie de presă împotriva adversarilor lui Blaga. Aceștia, la rândul lor, îl atacă mai mult pe Băncilă decât pe Blaga. Astfel încât „cazul Blaga” devine o problemă personală a filosofului nostru, care sfârșește prin întocmirea unui volum cuprinzător despre poetul-filosof, *Lucian Blaga, energie românească din 1938*.” Apoi, continuându-și expunerea, se referă la un alt moment de mare emulație spirituală: „Băncilă se referă din nou la Blaga și constată că acesta, în ciuda fixării spațiului intermediar ca fundamental pentru sufletul românesc, vorbește uneori în termeni admirativi și despre spațiul supramiotic (montan). *Muntele, zicea Blaga, era această privesc în care intram, tot mai adânc, și care, la rândul ei, intra și ea în mine... Da, voi veni cândva, să-mi ogoiesc aici inima după un zbcium târziu al vieții.* Se observă clar intenția lui Băncilă de a-l transpune pe filosoful-poet pe tărâmul spațiului submioritic al Dunării.” Acest spațiu depistat de Blaga într-o vizită în deltă este: *Dunărea împărătească*, însă, explicația dată de orator este, în finalul discursului, este că „Sensul acestei respirații este evident că-i aparține lui Vasile Băncilă, dacă nu cumva îi aparține și sintagma. În orice caz, dacă rostirea este a lui Blaga, atunci, cel puțin prin mijlocirea lui Vasile Băncilă, prin mijlocirea acestui filosof astral, poetul-filosof și-a dat singur o replică magistrală la *Spațiul Mioritic – Dunărea Impărătească*.”

După deschiderea festivă și comunicările în plen, au început acțiunile în paralel ale Festivalului: în timp ce la Universitatea „Petru Maior” se desfășurau sesiunile de comunicări științifice pe secțiuni, la Palatul Culturii avea loc spectacolul literar-muzical dedicat celor 50 de ani de posteritate blagiană.

Genericul sesiunii de comunicări științifice a fost, la această ediție: **Autohtonism și universalitate în opera blagiană**.

Secțiunea literară s-a desfășurat în sala R 04, începând cu ora 12.00, avându-l moderator pe **prof. univ. dr. Iulian Boldea** (decan, Facultatea de Științe și Litere a UPM), care a prezentat comunicarea *Lucian Blaga – dimensiuni ale discursului autobiografic*. Au urmat: **șef de lucrări dr. Maria Dorina Pașca** (Universitatea de Medicină și Farmacie Tg.-Mureș): *Înțelegerea poeziei prin negare, ca element cognitiv blagian*; **asistent univ. dr. Dumitru-Mircea Buda** (Universitatea

„Cei care trec pe sub porți sau pe sub portaluri totdeauna aplecați, rămân cocoșați”

Despre literatură și fosta securitate cu scriitorul Dan Culcer

interviul realizat de Adrian A. Giurgea

Revista „Vatra” de la Târgu-Mureș, în ediția sa nouă a apărut în 1971, între cei trei fondatori ai acesteia numărându-se și scriitorul Dan Culcer, plecat în Franța 16 ani mai târziu pentru a scăpa de cenzură, filaj și Securitate. La 18 ani de la Revoluție, în 2008, Dan Culcer făcea din nou să viască Târgu-Mureșul când a făcut public faptul că, potrivit CNSAS, unul din cei care l-a turnat poliției politice a lui Ceaușescu a fost nimeni altul decât actorul Nicu Mihoc. Eu l-am întâlnit pe Dan Culcer în vara anului 2010 la Editura „Ardealul” din Târgu-Mureș unde și-a editat primul volum exclusiv de poezie, „Utopia”, în limbile română și maghiară. O primă impresie a fost aceea că statura sa impunătoare îi dă dreptul să privească pe multă lume de sus. L-am provocat la un interviu lung, de două ore, pe care mi l-a acordat chiar în curtea interioară a Palatului Administrativ din Târgu-Mureș, clădire care a găzduit inițial în 1971 colectivul redacțional de la „Vatra”, dar și aparatul de partid și administrativ al vremii. Interviul din care redau mai jos o bună parte mi-a dat posibilitatea să extrag o a doua concluzie: erudiția face din scriitorul Dan Culcer un om care este pregătit oricând să se coboare pentru a înțelege și a fi înțeles de fiecare, un om care a căutat să valorifice în sens pozitiv toate experiențele sale de viață. Până și notele securiștilor care i-au pătruns cu bocancii în viața privată.

Reporter: În 1971 ați venit la Târgu-Mureș alături de Romulus Guga și Mihai Sin pentru a pune bazele revistei „Vatra”. A fost o comandă politică sau o încercare de rezistență prin cultură?

Dan Culcer: Apariția acestei reviste la Târgu-Mureș a fost rodul mai degrabă al unui ansamblu de coincidențe și nu atât al unui program politic sau cultural al puterii de atunci. Dacă nu s-ar fi întâmplat să fim aceia pe care i-ai pomenit și alți câțiva aici, în oraș, este puțin probabil ca o revistă românească să fi apărut, atunci cel puțin, deși, după 1964-1965 s-au înființat în alte zone ale țării reviste care nu existaseră înainte, de pildă „Familia”, la Oradea, condusă de Alexandru Andrișoiu. Deci ar fi fals să se considere că revista „Vatra” a apărut aici pentru că așa a vrut Partidul Comunist din România. Firește că fără acordul acestui partid nu am fi putut face revista, dar nu el a avut inițiativa. Era o bălțea culturală din care au mai rămas urme și bălți și acuma. Nu vreau să susțin că toate persoanele care erau în afara redacției sau care nu colaborau la „Vatra” erau persoane fără valoare, dar majoritatea persoanelor de valoare din acea perioadă de după 1971 se aflau în echipa sau, respectiv, între colaboratorii revistei. Noi am vrut să facem o revistă neprovincială, și la un moment dat am și difuzat niște afișe a căror conținut era, citez, nu foarte precis poate, „Vatra, o revistă care apare la Târgu-Mureș, pentru toată țara”.

Rep.: A fost o revistă de atitudine, o revistă considerată pentru acele vremi împotriva cenzurii și a regimului...

D.C.: „Împotriva regimului” cred că e puțin cam exagerat. Era o revistă care nu se încadra exact în limitele ideologiei impuse și construite atunci. Tocmai din pricina aceasta ea a fost supusă unui bombardament de cenzură destul de insistent.

Rep.: Ușor, în timp, cenzura v-a marginalizat în interiorul redacției și ați avut texte multe care nu v-au mai fost publicate și nici nu mai apăreați în comitetul de coordonare și conducere al revistei „Vatra”.

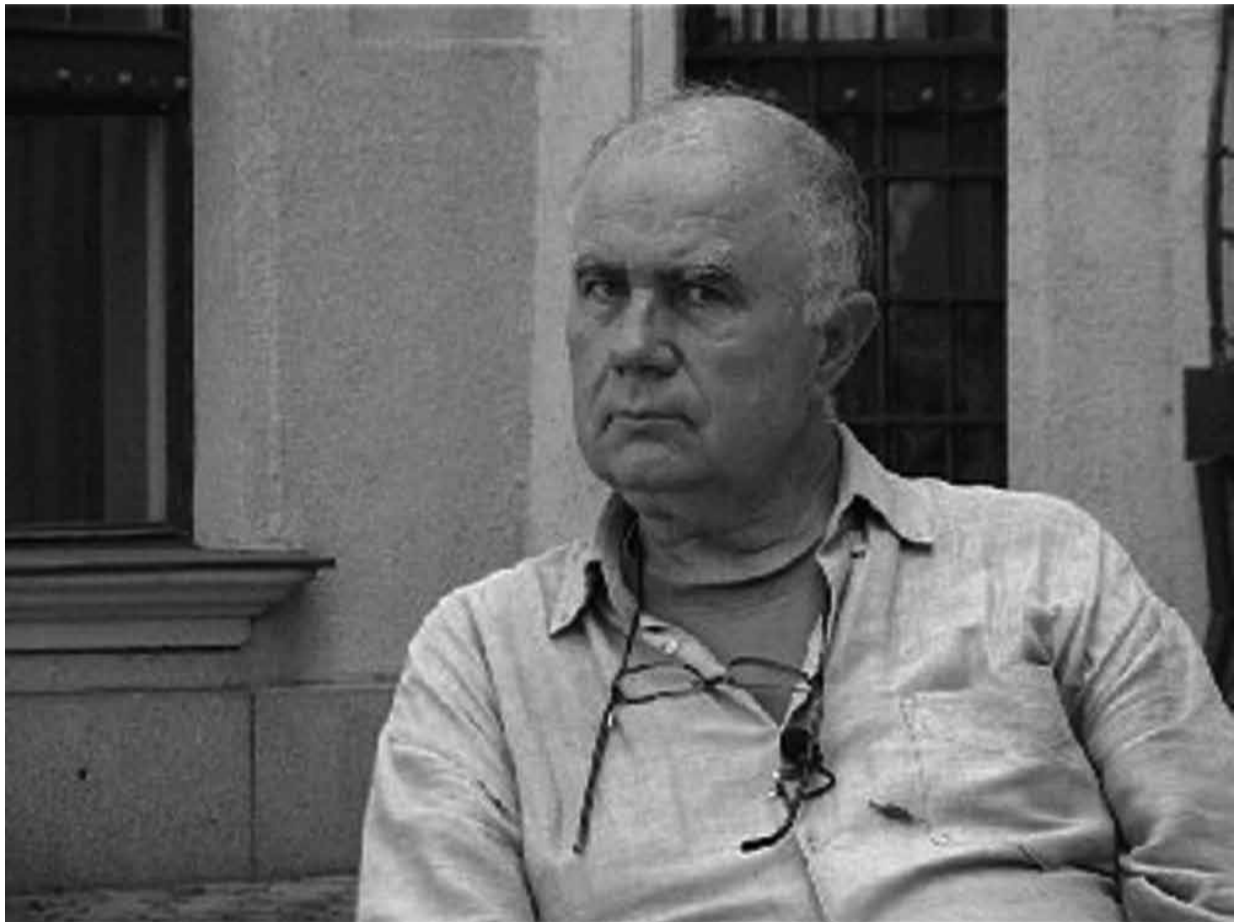
D.C.: Situația asta cu ieșirea mea din caseta redacțională și pierderea unor funcții, pentru că la un moment dat eram redactor-șef adjunct, mi se datorează și mie pentru că eu am refuzat să scriu exact așa cum ar fi dorit sau ar fi crezut că ar fi bine diversii „controlori”. La mine era o atitudine sistematică, adică încercam mereu să fac ceva după un principiu pe care l-am formulat în felul următor: totdeauna este un prag de sus, dar dacă niciodată nu ridicăm fruntea destul de sus ca să ne izbim de acest prag, atunci n-o să știm unde e. Așadar, cei care trec pe sub porți sau pe sub portaluri totdeauna aplecați, rămân cocoșați.

Rep.: O atitudine considerată de regim drept dușmănoasă.

D.C.: Atitudinea asta a fost considerată dușmănoasă și alte atitudini ale mele au fost considerate dușmănoase și am fost multă vreme supus unui control al securității, care a durat din 1970 cu aproximație până la plecarea mea din țară în 1987.

Rep.: O plecare pe care v-aș ruga să o clarificăm acum...

D.C.: Plecarea asta a fost rezultatul unui plan. Adică eu am decis să îmi iau familia și să plec. Ca să pot face asta am construit o legendă. Am construit imaginea unei persoane care are un copil bolnav și care vrea să îl scoată la un tratament care nu se poate face decât în străinătate. Cu ajutorul unor complicități mai mult sau mai puțin evidente și complete am reușit să impun imaginea aceasta și, până și Securitatea a luat-o în serios, deși ei aveau mijloace prin informatori să afle eventual că nu e chiar așa, însă, datorită solidarității de atunci din interiorul familiei și a faptului că am evitat să fac confidențe, legenda aceasta a fost acceptată și în momentul în care fosta mea soție cu care eram atunci împreună, Maria Mailat, a cerut plecarea cu doi copii ai noștri, un copil al meu și un copil al ei, au primit aprobare turistică cu scop medical. Am început să vorbim prin târg că vrem să cumpărăm o casă, ceea ce, din punct de vedere al Securității, era un factor de calmare, adică atenua suspiciunea lor naturală și, deci, până la urmă, soția mea a plecat cu cei doi copii. La câteva luni după plecare, ea a cerut și a obținut azil politic fiindcă reușise să scoată, în mod clandestin și discret, un roman care după aceea a apărut în Franța. În ianuarie 1987 mi-a comunicat că nu se mai întoarce, cum de altfel convenisem, și că pot să depun și eu cererea de plecare pentru întregirea familiei, ceea ce am și făcut imediat.

Rep.: Aș dori să vorbim puțin despre ceea ce era în revista „Vatra” înainte de 1989. Despre microfoanele de acolo. V-ați simțit vreodată ascultat așa cum ați descoperit ulterior în arhivele CNSAS?

D.C.: Nu, nu aveam nici un mijloc să depistez sau să îmi imaginez că Securitatea merge atât de deprate să instaleze microfoane în birourile revistei „Vatra”. Probabil aveau prea multe microfoane fiindcă, vă dați seama, la „Vatra” nu se stătea foarte mult, deci, ideea însăși, din punct de vedere pragmatic, al obținerii de informații, de a pune niște microfoane acolo, nu dădea rezultate importante deoarece, în biroul meu, atunci mai ales, în perioada 86-87, când se pare că au instalat ei microfoanele, stăteam poate 30 de minute, restul îl petreceam prin bibliotecă, stăteam de vorbă cu colegii sau făceam altceva...

Rep.: Și totuși, Securitatea vă oferă în dosarul pe care vi l-a pus la dispoziție CNSAS, o imagine de ansamblu și chiar în detaliu a vieții dvs până când ați părăsit România.

D.C.: A vieții mele ca persoană, da, sunt multe lucruri de natură intimă care au intrat în acest dosar, pentru că s-au ascultat conversațiile telefonice între soția mea care era la Paris și eu însumi. Din toate acestea au rămas notele telefonice de ascultare, corespondența mi-a fost fie blocată, fie copiată. Eram urmărit, eram filat, am văzut fotografii în care eram reprezentat pe centru în fața fostului cinematograf, am fost filmat și fotografiat la intrarea în ambasada franceză, când mi-am depus cererea de viză ș.a.m.d. O activitate stupidă.

Rep.: Cum v-ați simțit văzând toate acestea în dosarul de la CNSAS?

D.C.: Am avut un sentiment de mare recunoștință față de Securitate pentru că mi-a permis să nu uit anumite lucruri și să n-o uit.

Rep.: De ce au ajuns scriitorii în România să facă un pact până la urmă, nu neapărat cu puterea, ci cu cenzura sau cu securiștilor?

D.C.: Pactul acesta este de fapt un troc. În mod vădit inițiativa construirii unei rețele de informatori nu aparține scriitorilor, ci Securității. Să punem accentul foarte clar, Securitatea a avut nevoie de informatori și nu informatorii s-au dus la Securitate. Și nu există Securitate care să nu lucreze cu informatori. Nu trebuie să fim nici naivi și nici angelici și să credem că informatori au existat doar în România sau în sistemele socialiste. Calitatea morală a informatorilor a influențat însă foarte mult calitatea informațiilor pe care le dădeau. Pentru că persoana respectivă putea să facă rău, foarte rău, mai puțin rău sau

deloc rău. Deci, dacă persoana respectivă încerca să-și croiască cariera folosindu-se de calitatea sa de informator pentru a fi sprijinit, recompensat și împins înainte, atunci putea să facă foarte mult rău. Au fost oameni care au făcut pușcărie fiind în opoziție, dintre scriitorii vorbesc, Caraion de pildă, sau Doinaș, sau Negoșescu sau alții care au fost racolați ca informatori după ani de pușcărie grea. Nu putem pune în aceeași balanță cele două situații: un tânăr viitor actor din Târgu-Mureș (Nicu Mihoc – n.r.) care este racolat când este student încă și care dă informații despre persoanele pe care nici nu le cunoaște, cu cei care au făcut pușcărie grea.

Rep.: V-ați înscris în PCR. De ce?

D.C.: Am intrat în PCR din două motive: atunci eram suficient de tânăr să cred că societatea se poate modifica dacă participi și tu la această modificare și după 1964 eu am avut impresia, până prin 1970 aproximativ, că se poate face ceva în România, deci că politica partidului este politica României și că politica partidului este în curs de schimbare. Nu uitați de vizita lui de Gaulle, declarația din aprilie 1964 și o mulțime de alte amănunte care însă aveau o pondere și un ecou mult mai mare în conștiințe la vremea aceea decât ne putem imagina. După o perioadă de opresiune în care spaima era peste tot, să poți spune bancuri politice, cum spuneam noi, în plin centru și milițianul să fie lângă tine, să audă ce spui, pentru că o făceam în mod aproape provocator, dar să nu spună nimic, să nu te aresteze și să nu se întâmple absolut nimic, era pentru noi un sentiment de mare libertate. În 1970 când l-am văzut însă pe Ceaușescu într-o vizită undeva, nu mai țin minte în ce localitate, în care era întâmpinat cu halebardieri pe nu știu ce ruine și așa mai departe și când am văzut acel spectacol mi-am spus „Gata, s-a terminat!”. Deci eu, în 1970 știam deja că nu s-a schimbat nimic, adică apăruse cultul personalității, elementele de cult al personalității erau deja prezente și nu mai aveam nici o speranță. Dar intrasem în joc și intrasem în joc cu miza revistei care mi se părea prea importantă ca să o las.

Rep.: Ați regretat vreodată că ați părăsit România în 1987?

D.C.: Am regretat și regret doar din punctul de vedere al faptului că nu mă mai pot întoarce. Sunt prea legat acum de Franța și nu mai pot să vin să stau în România. În rest nu am de ce să regret. M-a întrebat profesorul meu Zăciu, dacă nu regret că nu m-a adus el la Cluj când am terminat facultatea, pentru că, spunea el, regretă că m-a repartizat aici. Eu i-am spus: „Domnule profesor, eu nu regret nimic din ce mi s-a întâmplat. E o experiență care are sensul ei, problema e cum valorifici ce ți se întâmplă. Și eu încerc să valorific în sens pozitiv.”

Crize internaționale de răsunet

Cauzele conflictului din arhipelagul Malvine / Falkland (1982)

de Eugeniu NISTOR

Diferențul dintre Marea Britanie și Argentina privind insulele Malvine (Flakland), care poate fi asociat, într-o primă etapă, *precrizei*, s-a întins (până în 1982) pe un interval temporal de aproape 150 de ani. Referindu-se la această perioadă, într-un scurt excurs geopolitic trebuie obligatoriu precizat că, în preajma izbucnirii conflictului, arhipelagul cuprindea două insule mari (Falkland de Vest și Falkland de Est) și alte 200 de insulițe, având o suprafață de 11.961 kmp, cu o populație de aproximativ 2000 de locuitori și reședința la Port-Stanley (un orașel cu circa 1000 de locuitori), și făcea parte, conform Capitolului XI al Cartei ONU, „din teritoriile neautonome ale zonei La Plata.” (Claudiu Giurcănescu – *Statele pe harta lumii*, București, Ed. Politică, 1983, p. 312). Majoritatea insularilor erau pescari, ceilalți ocupându-se cu păstoritul celor 600.000 de oi din arhipelag. Apoi, mai trebuie spus că insulele au fost descoperite de englezul John Davis, în anul 1592, fiind numite *Falkland*, iar între 1766-1769, în cursul unei călătorii în jurul lumii, au fost redescoperite și rebotezate de către francezul Louis Antoine de Bougainville, care le-a consemnat sub numele de *Malouines*, după numele portului său de baștină – Saint-Malo. Spaniolii, veniți în

1770, le-au colonizat sub numele de *Malvine*. Obținându-și independența, în 1826, argentinienii s-au instalat în insule, dar au fost alungați de englezi, în 1833, care le-au proclamat colonie britanică. Arhipelagului i-au fost atașate, între 1908-1985, și insulele Georgia de Sud și Sandwich de Sud (dar acestea, după 3 octombrie 1985, au doar o subordonare administrativă), prima fiind locuită de o echipă de englezi, reprezentând Institutul de Cercetări Antarctice („British Antarctic Survey”), cu baza la King Edward Point. Situat în Atlanticul de Sud, într-o poziție strategică deosebită, în dreptul Strâmtoării Magellan, la 900 km de aceasta, și la 780 de km nord-est de ruta maritimă ce ocolește Capul Horn, arhipelagul este atractiv sub dublu aspect: strategic și economic, iar pentru argentinienii prezenta un avantaj în plus – doar 720 km de suprafață acvatică despart insulele de coastele Argentinei! Atractivitatea economică a insulelor a crescut când, în urma prospectărilor, s-au găsit rezerve de petrol, estimându-se, conform experților, că s-ar putea extrage în jur de două milioane de barili pe zi, acestea nefiind exploatate tocmai datorită tensiunilor și neînțelegerilor dintre cele două puteri rivale: Argentina și Marea Britanie. În atari

împrejurări, deși situate la 13.000 km de Londra, arhipelagul atrăgea ca un magnet interesele britanicilor în zonă! Analizând circumstanțele litigiului, presa vremii titra: „Deloc lipsit de semnificații este faptul că insulele au o poziție strategică deosebită în Atlanticul de Sud și o bază de pescuit și vânat maritim, iar, în subsolul lor au fost descoperite rezerve însemnate de petrol...” (Revista „Lumea”, București, nr. 21 / 20 mai 1982, p. 6)

Specialiștii în probleme geostrategice și geopolitice au identificat cu precizie cauzele reale care au dus, treptat, la acumulări de tensiuni între Londra și Buenos Aires, și chiar la o „răcire” a comunicării între cele două puteri, discursurile liderilor lor alunecând adesea în declarații politico-demagogice și revendicative: „Bogațiile potențiale ale oceanului pot explica, de asemenea, interesul subit manifestat pentru aceste tărâmurile de la capătul lumii și intenția exprimată la Buenos Aires, în februarie 1982, de a afirma suveranitatea sa asupra acestor insule australe, pe care Argentina le revendică din 1833.” (Jean-Louis Dufour – *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, p. 164)

Pe acest fond, șeful statului argentinian, generalul Leopoldo Fortunato Galtieri, încearcă o

politică periculoasă, activând până la exacerbare spiritului național al compatrioților săi, aceasta cu atât mai mult cu cât junta militară dezamăgise crunt populația prin eșecurile economice repetate și prin ineficiența totală a guvernării. Dar guvernul Galtieri era sucesor al celui condus de charismatica Maria Estera Peron, care s-a bucurat de mare popularitate și simpatie, îndeosebi în rândul păturilor sărace, fiind înlăturată brutal de la putere prin lovitură de stat de la 24 martie 1976, dată de junta militară.

Cercetătorii care au analizat în detaliu „pașii” înregistrați în diferențul din arhipelagul Malvine, au stabilit că, totuși, aici avem de-a face, cel puțin inițial, cu o *criză calculată*, dar concepută prost de grupul ofițerilor argentinieni din jurul lui Galtieri: aceștia mizând pe exaltarea „naționalismului popular” și pe o victorie rapidă în plan politic intern și internațional, scontând, adică, mai mult pe afișarea teatrală a intențiilor lor, decât pe un plan pragmatic bine structurat și elaborat, căci „punând piciorul pe insulele Falkland, generalul Galtieri avea să distrage atenția opiniei publice argentinieni de la eșecurile economice ale guvernului său.” (Jean-Louis Dufour – *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, p. 42)

Pe de altă parte, de cealaltă parte a Atlanticului, la Londra, Margaret Hilda Thatcher, lider al Partidului Conservator, era încă din 1979 primul ministru al Marii Britanii, prima femeie din din Europa care devine șef al guvernului și care, printr-o politică internă pragmatică, prin aplicarea unor politici dure, a impus „thatcherismul”, fiind supranumită pentru aceasta „Doamna de fier” (*Dicționar enciclopedic*, vol. VII, lit. T-Z, București, Ed. Enciclopedică, 2009, p. 95) În preajma izbucnirii crizei guvernul condus de Margaret Thatcher se lupta cu problema șomajului, guvernarea fiindu-i minată de grave probleme economice și se afla în cădere liberă în sondaje, având „cea mai scăzută cotă de popularitate înregistrată vreodată. Marea Britanie se afla în adâncă recesiune economică, iar numărul șomerilor depășea trei milioane.” (Brian McNair – *Introducere în comunicarea politică*, Iași, Ed. Polirom, 2007, p. 260). Dar cu toate aceste greutăți, „Doamna de fier” își afirmă tăria de caracter și voința de a nu ceda în fața juntei de la Buenos Aires, care îi subestima inteligența și puterea de decizie și „măsura în chip mediocru riscurile la care s-a expus.” (Jean-Louis Dufour – *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, p. 42)

Silvestris

de Mediana STAN

Făcând popas împreună cu niște prieteni în împrejurimile unui sat din care se trag toți ai mei, am săpat o groapă mică pentru foc și am dezgropat o tăbliță înverzită pe care era scris un mesaj ciudat: *Atenție, Silvestris nu vă mai poate ajuta!* Am cercetat îndelung literele gândindu-ne cine o fi fost acel Silvestris și cine o fi scris acele cuvinte și în ce scop, apoi, cum nu găseam nici un răspuns, am pus plăcuța în rucsac, și i-am dus-o unui unchi de-a nu știu câta spiță din partea mamei. Dânsul ne găzduia când mergeam acolo. Bătrânul a fost înduioșat văzând-o: „Ehe, asta e o poveste veche, de pe vremea când străbunicul tău era ca tine, și încă cu mult înainte.” L-am rugat să ne spună povestea. A stat un timp pe gânduri, pe scăunașul mic cu trei picioare, trei bețe înfipte într-un lemn rotund ca un fund gros de mămăligă, cu mâinile puternice împreunate. Ochii mari, pe fața încrețită erau ațintiți asupra ierbii și în ei se aprindea câte o scântee de răs.

Primul erou al poveștii, ca să zic așa, a fost Cătălin. Cătălin de-aici, din sat. Era vară, cald, cum e vara... Cătălin dormea cu ferestrele deschise, și cum dormea așa, visa... visa că un spiriduș topăia, sărea așa prin odaie. Spiridușul îi venea cam până pe la mijloc, avea fața buclătată, roz, drăgălaș drăgălaș, ochi verzi, verzi cum e frunza, da' avea dinții cariați. Da' știi cum e la copii, li se schimbă dinții... Da... Era îmbrăcat cu hăinuțe roșii iar în odaie, peste tot, erau mere, așa, pe rafturi, pe dulap, pe masă... Dar asta în vis, acolo, la Cătălin în vis... Altfel, hi, hi! De unde mere? Că nu aveau nici pomi, nici livadă. *Cine ești?* îl întreba Cătălin pe spiriduș iar spiridușul îi răspundea cântând: *Silvestris, Silvestris! Sus în pom și jos în vis, mărul roșu s-a deschis.* Așa cânta spiridușul... Apoi, spiridușul a sărit și s-a ascuns într-o raniță care se afla acolo, pe podea. Băiatul a deschis ochii și și-a dat seama că a visat. S-a uitat la raniță și a văzut-o umflată... S-a dat el jos din pat, a deschis-o așa, cu sufletul la gură... era burdușită cu mere, mere la fel, dar la fel ca merele din vis. Cătălin a mâncat un măr, apoi unul și încă unul... Buuuuune mere... erau așa, mai mult acrișoare decât dulci, mâncai unul și ai mai fi mâncat o sută... Cine să le fi adus? Ha! Cătălin ar fi putut jura că Silvestris, spiridușul din vis, nu fusese doar un vis.

A doua zi, pe băiat l-au trimis ai lui cu o treabă undeva într-un sat, nu departe și băiatul a luat-o pe altă cale decât cea pe care se ducea el de obicei... așa, o cale mai ocolită... și pe drumul acela, ocolit, a trecut pe lângă o livadă de meri, cu un gard nalt ridicat de jur împrejur. Cătălin s-a oprit și s-a uitat printre crăpăturile gardului la mere... Nu cred că i-a trebuit prea mult. S-a cocoțat pe gard și zdup! în livadă. S-a dus întins la primul pom care-i sta în cale și a început să culegă mere și să le arunce în traistă. În livadă era iarba pân' la brâu, bătea vântul și câte o pală de vânt o desfăcea așa, în cărări.

Cătălin a mai cules el câteva mere și ochii i-au căzut pe două tufișuri alăturate, cu flori roșii. De acolo dintre tufe, îl privea urât un cap de dulău.

Băiatul s-a înspăimântat, a dat iute să-și ia ranița și să fugă da' atunci, de după trunchiul mărilor, pe deasupra ierbii, l-a întâmpinat capul unui țaran, doar capul, trupul nu se vedea din iarbă. He, Serafim baci, avea un cap ca o ciutură iar căciula înaltă, neagră nu-i cădea, fie iarnă, fie vară.

În clipa următoare țaranul și dulăul se aflau de o parte și de alta a băiatului. Serafim baci a strigat la el, sigur, cât de urât a putut: *Ha, pocitanie, ce cauți în livada mea?* iar băiatul l-a ru-

gat să-l lase să plece că n-o să mai sară, și altele de felul acesta. Săracul băiat tremura și era cu ochii la dulău, dar de, cine îl pusese să sară pe moșia altuia? Serafim baci l-a dus pe băiat, sub paza dulăului, să nu uit să vă spun că dulăul lui era mut, dar asta îl făcea și mai fioros, că numa' te trezeai cu dânsul lângă tine, și cerceta așa și de multe ori se ducea ca vântul la stăpănu-său și-i dădea de știre trăgându-l de mânecă la făptaș, l-a dus în hambarul cu lemne. Țăranul a înșfăcat un topor mai mare decât copilul și l-a înfipt în butuc. După care i-a zis să treacă la treabă, să spargă lemnele și să le stivuiască frumos... Și să-l strige când termină! Apoi țăranul a plecat iar dulăul a căscat a plictiseală și s-a întins în ușă.

Cătălin și-a sufecat mânecile și a început să despice lemnele cu secura și să le aranjeze în stivă. Avea o îndemănare înnăscută pentru treaba asta, ca orice băiat din sat dar toporul era uriaș iar lemnele mari. În curând a obosit, mâinile au prins să-i tremure și a început să transpire. S-a uitat la dulău iar acesta și-a întors privirea în altă parte, așa, cu dispreț.

Acuma vă dați seama că băiatul se gândea cum să fugă. Dar nu era nici o șansă. Când, pe o stivă de lemne s-a ivit spiridușul Silvestris, așa cum i se arătase în vis, doar că avea o toporișcă pe măsura lui, al cărui tais scliepa ca diamantul. A început să crape lemnele iute-iute. Cătălin le așeza pe butuc iar el le crăpa și cânta: boc, boc, pune-l pe foc! Au isprăvit repede. Țăranul a venit și și-a privit cu mulțumire hambarul înșesat cu lemne sparte, frumos stivuite și a răcnit: *Ha, pocitanie, ai lucrat bine, din fericire pentru pielea ta!* și alte vorbe de acestea după care a dat fuga, a adus o traistă de mere și i-a dat-o copilului, să nu spună că a trudit degeaba.

Cătălin a luat merele și a plecat bucuros că a scăpat cu bine cu ajutorul spiridușului.

Ajuns acasă, Cătălin i-a povestit prietenului său, străbunicu-tău, cele întâmplate dar altor băieți nu le-a spus, de teamă c-or să-l ia în râs. Dar apoi și alți copii au pățit la fel, iar povestea s-a repetat timp de generații, astfel că erau case în care hi, hi! bunic și nepot trăiseră aceeași poveste, fuseseră pedepsiți de același stăpân al livezii, tot mai bătrân și mai rău, păziți strașnic de același dulău mut și ajutați de același spiriduș copil, neschimbat.

Acum se bănuia că stăpânul livezii ar fi știut de Silvestris și de ceea îi pune pe copii la corvoadă, pentru a-l face pe spiridușul cel milos să-i ajute și să-i spargă lui lemnele, pentru că, odată, un băiat a povestit că stăpânul livezii ar fi zis: *Eh, băiete, ce repede ai isprăvit, te-o fi ajutat cineva?* Și și-a încrețit fața într-o strâmbătură care aducea a răs, astfel semănând teribil cu dulăul lui. Alt copil a povestit că după ce și-a terminat treaba, Silvestris și-ar fi uitat toporișca undeva pe lemne și deși tăișul ei scliepa puternic în umbra hambarului, chiar sub nasul lui, stăpânul livezii s-a făcut că nu o vede.

Acum, copiii se întâlneau uneori și se descoseau între ei punând cap la cap toate cele aflate. Lucrurile nu prea se potriveau în privința spiridușului. Unii îl înfățișau ca având plete negre, linse, la alții avea bucle blonde pe spate iar la alții purta un arc și o tolbă cu săgeți în spinare.

Cert e un lucru. În fiecare toamnă, stăpânul livezii își spargea lemnele pentru iarnă cu copiii care nu rezistau ispitei și se avântau peste gard, nu atât din pricina merelor cât pentru a-l întâlni pe Silvestris, și au fost câțiva care au avut ghinion, deoarece spiridușul nu s-a arătat... dar se pare că aceia se duseseră a doua oară...

Într-o toamnă un copil care auzise de Silvestris a sărit gardul în livada lui Serafim baci și l-a găsit pe spiriduș zăcând în iarbă. L-a întors pe toate părțile, l-a scuturat... Murise. Îngrozit, copilul și-a dat seama că nu avea cine să-l ajute. A așteptat o vreme sub pomi, asudând de frică și privind cum bătea vântul prin iarbă dar văzând că nu se întâmpla nimic, a înaintat până la casa țăranului. Acolo, o mulțime de săteni strănși și în tindă Serafim baci întins în sicriu, între mere și lumânări aprinse iar dulăul cel mut schelălăia încet. Copilul s-a strecurat într-un șopron, a luat un hârleț și o lopată și s-a dus și l-a înmormântat pe spiriduș chiar acolo, sub măr. Apoi, cum casa și livada au trecut în stăpânirea fiului, iar acesta era croit întocmai pe calapodul lui taică-său, a meșterit plăcuța aceea și a bătut-o pe un copac de lângă livadă, să se știe. Dar eu cred, chiar și acum la bătrânețe, că Silvestris nu a murit de tot, că dânsul, spre deosebire de Serafim baci, avea mai multe înfățișări și deci mai multe trupuri...

-Și? Copiii din sat au ascultat de cele scrise pe plăcuță?

-Acuma, știi cum sunt copiii... unii au ascultat, alții nu.

-Mata ai ascultat?

Unchiul a zămbit ca și cum în el ar fi fost ascuns un copil care râdea cu ochii și gura unui om bătrân.

-Ei eu am și ascultat, și am fost și printre cei ajutați de Silvestris...

-Și ce-i ce n-au ascultat ce-au pățit?

-Asta nu ne mai interesează, povestea lui Silvestris s-a terminat aici...

Media Marketing

**Peste 25 milioane € nerambursabili
(≈ 1000 miliarde de lei vechi)
investiții în județul Mureș.
Și este doar începutul.**

**Când alți români investesc în țări străine,
noi aducem valută în județul Mureș.
Și... vom continua.**

Tirgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 3; 0749-277.510
www.3mc.ro

Povești, porțelanuri, fantezii

de Cora FODOR

Artista Măria Moldován se revendică unui domeniu al artelor destul de greu accesibil datorită dificultății facerii obiectului de ceramică – începând cu lupta plămădirii materiei, trecând prin meșteșug și imaginație, până la struni-

Viz, ulei pe pânză, 80x100 cm

rea focului cu capriciile sale și a alchimiei care naște culorile, cu regalul lor: nuanțele. Trebuie multă răbdare și mult exercițiu pentru ca experimentul să se stăueze în artă.

Însă ceea ce surprinde este lejeritatea cu care poate face trecerea la pictură, simțindu-se în largul ei și în această zonă de exprimare. De fapt, prima ei dragoste marturistă a fost sculptura. Dar ceramica, prin spațialitate, texturi, plasticitate și prin efectele cromatice, contopește cele două domenii- sculptură și pictură- într-unul mai spectaculos, pe placul artistei. Diversitatea materiei de modelat: caolin cu finalitate în porțelan, terracotta, lut, șamotă, pulberi, glazuri și alte materiale "vrăjitorești", instigă imaginația. Dorința, chiar nevoia de palpabil, de tactil a determinat preferința artistei pentru modelarea fiecărei piese în parte, evitând comoditatea tiparul care permite obținerea unor piese în serie.

La fel ca în ceramică și în pictura Măria Moldován, preocuparea pentru figurativ și pentru urme ale prezenței umane revine cu recurență. Primele încercări în acest sens au fost în facultate unde, deși subiect impus, a captat-o, rezultând obiecte antropomorfe fantastice. Ceea ce caută

în figura umană, în portrete, este de fapt extragerea esenței expresivității și nu replica mimetică a originalului. Deci, portretele sale nu au corespondent în viața reală, ci sunt alcătuirii ale fanteziei, pornind de la detalii fizionomice studiate. În general ele sunt acompaniate de personaje sau obiecte rezultate tot din arsenalul fantasmatic al artistei, fie ele păsări, pisici, case în imponderabilitate, copaci înrădăcinați cu coroanele în jos, bărci navigând în lumea viselor.

Lucrările sale sunt axate pe tema intimității și a lumii văzute de aproape, în detalii ușor de neglijat de mintea grăbită în iureșul vieții, pe fragilitatea copilăriei trăită pe maidan, iar șarete, biciclete, dansatorii și saltimbancii, ferestre pentru înlesnirea accesului în lumea fanteziei și nu în ultimul rând șirurile infinite de case alcătuint așezări în miniatură sunt toate transfigurate în scene de un vădit caracter oniric. Cu ajutorul calităților scenografice, crează

Grădină, tehnică mixtă pe lemn, 70x70 cm

apariții coerente, finite figurativ, însă creatoare de sensuri infinite. Uneori linia ca o zgârietură liber-melancolică pe suprafața pictată așază voalul unui al doilea strat de povești, secundând mișcarea din fundal (lucrarea *Albăstru*). Prin firul epic al desfășurării biografiei lor, personajele sale încearcă o recuperare a prospețimii copilăriei într-o lume de nicăieri și de oriunde.

Decupajele de texte nu sunt doar jocuri grafice pe suprafața obiectelor ci completează simbolistica mesajului transmis cum ni se relevă lucrarea *Sărbătoare pentru suflet*- evocare a bunicii, cea care îi ocrotea copilăria suflului. Lucrurile materiale, perisabile fiind, rămân la un moment dat doar în memoria afectivă, ele se spiritualizează și, în viziunea artistei, iau forma păsării, ca duh a ceea ce nu mai este.

Subtilitatea culorilor amplifică senzația magică.

Porțelanul se completează cu metalul care modelează o colivie ținând gândurile captive sub forma păsării. O altă variantă a acestei lucrări- *Înăuntru* - este personajul încoronat cu firele metalice țâșnind din creștet, iar palmele așezate spre interior și privirea ascunsă sunt semne ale întoarcerii spre sine. Redarea mâinilor personajului trădează o bună cunoaștere și stăpânire a modelului anatomic îndelung studiat. Astfel, Măria întărește concluzia că pământul poate căpăta delicatețe imaterială prin grijulia îndrumare a tuturor factorilor care compun ceramica: materie, foc, culoare.

Indiferent de modul artistic de exprimare, universul Măriei Moldován este unul extrem de deschis, aflat într-o permanentă explozie imaginativă. Inspirată din călătoriile sale, din lumea poveștilor, a viselor sau a copilăriei, lucrările sale, pline de elemente instinctive, sunt stărnite de o stare interioară. Aceasta, condusă de libertatea imaginației și buna stăpânire a desenului, elimină necesitatea schițelor prealabile. Artista e interesată atât de conținutul simbolic cu trimitere la dimensiunea arhaică a imaginarului colectiv, cât și de forma grafică în sine. Ceea ce farmecă este asocierea neașteptată a lor. Uneori, zonele de culoare intensă alternează cu cele de subtile degradé-uri, altele jonglează cu monocromia, într-un vesel decorativism.

Povești, porțelanuri, fantezii, la începutul verii artistei Măria Moldován!

Sărbătoare pentru suflet, ceramică, sticlă, 30x30x43 cm

ROMO SAPIENS

ELITELE ROME, O MINORITATE NUMERICĂ !

Rudy MOCA

Abordez o "temă delicată" a comunității rome și... probabil unii mă vor aprecia pentru curajul de a scrie "verde-n față" despre clasa intelectualilor rome, în timp ce alții mă vor "compătimi" (a se citi dezaproba) pentru ... conținutul pamfletar al punctului meu de vedere vis-a-vis de aceasta nouă "grupare" roma: cea a intelectualilor! Chiar foarte "nouă" nu este, pentru că au existat intelectuali rome de mare probitate profesională, doar că, niciodată nu s-au expus în "vitrina societății", ferindu-se (din varii motive personale) să se autoidenti-

fice ca romi!

După "întâmplarea din 1989" când, din păcate, s-au răsturnat valorile, una din minoritățile căreia i s-a oferit posibilitatea emancipării, integrării, educării, inserției sociale și a "expunerii în vitrina societății" a noii clase / caste/ grupări a comunității romilor, a fost "casta/ gruparea/clasa" intelectualilor rome... adică ceea ce numim cu mândrie: elita comunității rome.

În cazul în care (devansând recensământul din octombrie 2011) accedem la ideea, conform căreia populația romă din România este cea mai numeroasă, ridicând cifra la cca 2.500.000 de oameni (fiind "minoritatea majoritară") și punând în balanță configurația componenței grupărilor rome, vom avea rezultatul confirmat în titlul articolului: Elitele rome = o minoritate numerică! De ce?

Răspunsul face parte din categoria "întrebările impertinente așteaptă răspunsuri inteligente"! Există categoria elitelor rome, cea a intelectualilor, dar... (citându-l pe I.L.Caragiale... este "sublimă dar, lipsește cu desăvârșire)... în modul în care înțelege să se implice în găsirea soluțiilor și punerea lor în practică, demonstrând că, ei sunt cei mai adevărați, demonstrabili și vizibile exemple de reușită; de depășire a barierei condiției etnice, sociale și de mentalitate. Există oameni de afaceri-romi, de succes; există romi din "bransa" culturii, creației artistice, literare, televiziune, film, teatru, etc de mare succes; există medici rome de mare

probitate profesională; există dascăli rome, pe toate palierele excelenței și a gradațiilor profesionale; există romi cu gândire analitică în domeniul politicilor sociale, al drepturilor omului, al muncii și protecției sociale; există romi de mare probitate profesională în domeniul delicat al civismului social, al înțelegerii și aplicării legilor; există romi în A.PL. în instituțiile statului și cele descentralizate; există romi intelectuali peste tot (!) dar... nu se pot afirma!! De ce? Din nou apelez la statistică: din 2.500.000 de romi, un procent mic-mic de tot, face parte din această "elită" a intelectualității rome, care (probabil) încă nu este "înțeleasă, acceptată, credibilă, funcțională și... recunoscută ca fiind romă" de celelalte grupări rome. Sunt convins că după această frază, urmează "ouă clocite, pietre, roșii stricate, etc" aruncate în capul meu! Important este să sper, cu încăpățănare, că romii vor înțelege că nu generalizez! Există și "excepția de la regulă"! Comunități care se mândresc cu valorile lor intelectuale (locale), promovându-le și susținându-le în demersul lor de a se constitui ca exemple de bună practică, demn de urmat de către cei tineri. Există "excepția (negativă) de la regulă" conform căreia, această nouă clasă a intelectualilor este atât de "teoretic-tehnicizată" și folosește un limbaj atât de gagicănesc, de doct, de elitist, încât nu sunt nici înțeleși și nici acceptați de masa mare a comunității rome, care declamă – în limbaj cotidian, semidoct și agramat "o

dragă... vorbești așa de frumos, dar... nu am înțeles nimic"!

Nu cumva adevărul (relativ, al) fiecăruia se află la jumătatea distanței dintre preopinienți? Nu cumva, trebuie să accesezi minima decentă a bunului simț și să-l ascuți și pe celălalt? Nu cumva trebuie să renunți, cu diplomație și delicatețe la principiul latin "divide et impera"? Nu cumva te supraevaluezi și te așezi pe un soclu atât de înalt, încât... este prea mare distanța dintre tine și oameni? Nu cumva ai uitat de categoria căreia i te adresezi? Nu cumva ai "evadat" din sânul comunității rome? Crezi, cumva că neromii (gageii) nu te (hetero) identifică ca fiind rom și te compățimesc superior și sarcastic pentru că nu ai curajul, puterea și forța umană de a-ți recunoaște obârșia, nația, neamul și etnia? ... (mai dați cu ouă clocite, roșii stricate, pietre??) ... sau cine se crede fără vină, să ridice piatra și să lovească!

Acest articol este o provocare-ofertă către analiză. O dreptă și din suflet ofertă către "elita" intelectuală romă... către fiecare individ rom căruia îi adresez, cu sinceritate "provocare": acceptați-i și fiți alături, sprijinind intelectualii rome, gruparea care poate să vă reprezinte în clasa societății educate; ea este gruparea care constituie exemplul demn de urmat de generația tânără, dornică de afirmare intelectuală și depășire a condiției etnice, sociale și de mentalitate; uniți-vă și încercați să conștientizați că aparțineți – cu toții- aceluiași neam, rasă și etnie: cea a ROMILOR !

Zeno Ghițulescu decanul poeziei mureșene la aniversare - 82 de ani de poezie

În oglinda poemului

Zeno Ghițulescu este un poet pentru care limbajul liric marchează esențialitatea ființei, punând în lumină dimensiunile ideale ale conștiinței, dar și limitele tragice ale condiției umane, un poet care își asumă, cu un fel de fervoare perceptivă, propriile neliniști și aspirații, transpunându-le cu pregnanță expresivă în spațiul concentrat al poemului. De fapt, pasiunea interogației ori a percepției lirice este calea prin care poetul caută accesul spre adevărurile ființei, e modul prin care își rescrie propria identitate, expunând prin versurile sale o mereu reinnoită voință de legitimare ontologică; poemul este oglinda în care poetul se privește pe sine, este ecoul propriei sale voci interioare, ce-și reverberează timbrul afectiv în corpul atât de precar al cuvântului. Criticul Gheorge Grigurcu scria, în acest sens: „De remarcat factorii materiali, spiritualizați prin suavități, prospețime, melos, după cum spiritul se relevă prin încarnatul fremătător al florei. Gândurile metaforice ale concretului descoperă ființa cântătoare”.

Din aceste motive, “presimțirea abisului” și “bucuria împlinirii” sunt precepute cu egală pregnanță, în tectonica unor

versuri de tonalitate egală cu sine, echilibrată, neutră, alcătuite din juxtapuneri de imagini ori din eliberarea cuvântului de hegemonia unei sintaxe lirice prea rigide, precum în poemul *Clipa fără hotar*: «Surâs de hiacint sensul lucrurilor/ subjugat de coama unui val/ spiritul în gemenele astre/ plinul unui cerc iluminat de miezul/ lumii cel nestins și ea a răs nedumerită/ fugind în norul albastrui/ ticsit de vremi fără istorii/ unicul versant al nopții/ în adierea miresmelor de lujere feline/ nesupuse de vreo lege».

Cuvântul - chintesență a ființei și ritual al cunoașterii lumii - e un leitmotiv al acestor versuri dominate de limpezime semantică și de prospețime a viziunii. În acest sens, poetul resimte profund nevoia de a comunica și de a se comunica pe sine, dar presimte, cu neascunsă anxietate, și tăcerea ce se ascunde îndărătul cuvântului. *Tăcerea vorbind* e un astfel de poem în care tăcere și cuvânt se împletesc, făurind o lume a clar-obscurului și semitonului, cu irizări crepusculare: «Fabuloase călătorii de-a curmezișul verii/ de la sine se sting/ frunzarele ființei/ limpezimi tresărind sub clipiri de gene/ miraculos

infern/ lucirea pupilei trezite/ claviatura norului verzui/ peste zăpezi fără de vină/ neiertătoarele algebre/ în carusel de fluturi/ pierdute fără urmă cuvintele/ pe buze sfințite de etern/ extazul argintului furat/ de nălucirile pribege».

Restrânsă ca tonalitate, vocea autorului are un timbru elegiac-reflexiv, iar versurile se resimt de un anume laconism al viziunii contrase la puritatea enunțului neutral, echidistant, în care tumultul existenței se resoarbe în reprezentările concise, lipsite de retorism ori patetism redundant. În oglinda poemului, Zeno Ghițulescu regăsește, de fapt, conturul esențial al propriei sale ființe, desprinse de accidente timpului și ale istoriei.

Volumele de poezii ale lui Zeno Ghițulescu sunt, înainte de toate, mărturia unei conștiințe lirice foarte lucide, pentru care precaritatea lumii se răscumpără în limpezimea expresivă a versului, în cuvântul investit cu poeticitate, în care universul se străvede mai pur, transfigurat în fulgerarea metaforei.

(Iulian BOLDEA)

Răscruci

Prin neguri sinilii
leagăn de încrâncenări și patimi.

Nimeni n-a venit să-mi spună
cât mâl câtă vermină într-un
fratern surâs
cât de aproape-i
otrava de leac izbăvitor
altarul de abis.

Încrucșări de ani și semne
doar măștile rânjind au mai rămas
iubirile înfrânte
sufletele moarte.

Extaz

Mustește zarea fabuloasei comori
plantând în carne acvilele viori
în minte făclii vârtejuri de iele
dansând preafrumoase cu ceruri de stele
zidindu-mi ființa în zodii narcise
în grota cu valul durerii ucise
furându-mă-n marea ce-nvie cadavre
zboruri solare în oarbele larve.
Lumea apteră cu chip cenușiu
cu jug monoton și gust de sicriu
prin stropul de taină o curm și îmi chem
furata lumină din putredul lemn
altarul tăriei să ardă descânt
tărâmul cel veșnic fără mormânt.

E ora

E ora când barmanul nu poate alunga
monotonia străzii pătrunsă
printre scaune părăsire
când conștiinciosul elev renunță
la rezolvarea problemei privind
cum iepurii de casă se-nvârt
în jurul unei axe ideale
e ora când gospodina vede praful pe șifonier
și nu iscă nici un gest
e ora când vagabondul cu țigara stinsă
se așează pe o bornă la răspântii
neștiind încotro să se îndrepte
e ora când filosoful se acoperă cu un pled
crezând că se va feri
de frigul infinitului.

Călăuze oarbe

Neîmpărtășite răni în bezna înmulțită
de ielele dansând în norii aurii
călăuze oarbe
pe margini de prăpăstii.

Senzualism

Îi place să se bălăcească în miresme
de carne prăjită ca-ntr-o baie paradisiacă
îi place să aspire rumeneli din vâlvătai
drăcești
să sfarme între măsele de carnasier
fragilele oase ale păsării ce s-a-nălțat în cer
îi place să simtă în cerul gurii
arome neprihănite
să plescăie din buze groase visând
cum eternitatea
i s-a mutat în pânțelele gras.

Corul broaștelor

Rază de soare rănită
tremurânde bolți bunget
apă stătătoare în râpa-ntunecată
lintiță și șerpi
orăcăitul broaștelor se-aude
tăcerea verde despicând
dincolo de vremi și graniți
arhaicele voci chemând.

Începe ploaia nunților
se-aude imnul triumfal
auit din alte lumi
ale vieții și ale morții
prin mazăgă și prin jar...
Corul broaștelor învie
ploaia bucuriei
plezne peste herghelii nebune
peste ierburi frunze bete
carnea lutului tresare
ropote dezlănțuind
extaze cuaternare.

Curiosul telal

La teigheaua lui vin
cei ce au câștigat viața cu sabie și aur
cu lanțuri de iarbă și toiag de desfăcut visele
cei ce au împachetat adevărul
în calupuri perfecte și compasiunea
în ritmul ceasului de nisip
cu toții vin și uimiți îl întreabă
cum de este fericit printre sunete prăfuite
printre globuri de sticlă
și statui de lut privind imobile
o stea de nimeni văzută.

Nunta fluturilor aurii

Luminiș păzit de iarba ciutei
liniștea miresmelor de cetini
nunta fluturilor aurii
dincolo de tacita cotropire
a eternelor omizi.

Arhitecturi de jazz

Gâtlejuri arse de focul iadului
vindecate în furtuni de orhidee
teroare omniprezentă dizolvată
în mireasmă de lună
jocul mieilor
decapitări de solitudini în uruitul tobelor
cu picioare de iarbă
cireadă de lei presimțind antilopa astrală
niciodată încolțită de vreo
amintire îndurerată
piramidă de zboruri
pe umeri liliputani dincolo
de vulcanii morți
filosofia cerșetorului de licurici
pe pielea sala mandrei bagatelizând
focul gheenei litaniile
veștedelor toamne cu șerpui de aur
dislocând continente de piatră
spre tremurul stelelor să nu se audă
necrofori înmormântând

cu lăbuțe perfide soarele
imperii născute din fire de nisip
din mincinoase matematici
crezute de oricine
generații spontanee de ferestre
deschise în zidul de plumb
alaiuri de ape lustrale
scăldând fecioarele goale.

Părul pădureț

Frunzarele-i foșnind
singuraticile doruri
la răscreuca dintre dealuri...
Coborătoare cărare printre morminte
păzite de zboruri de fluturi
și nimicnicii...
Sfios mă opresc la rădăcina-i bătrână
martor tăcut al celor vii al celor morți.

Aud cum pașii celor mulți plecați
se întorc să asculte din veșnicii
un cântec de greier
târziul amurg.

La sfârșit de zi

Cerul rătăcit
printre expirate mărfuri
iluzii bântuite
de molecula de carbon.
Depărtare-nșuflețită în cuvânt de tinichea
armata cinetică asediază
cetatea niciodată cucerită.
La sfârșit de zi
la început de înălțare
fum evanescent
lut sângerând.

Tăvălugul

Niciodată nu se știe
când vine tăvălugul
cu vrutul orb rostogolit oligofren
peste lacrimă și gând
niciodată nu se știe
când glasul se preschimbă-n urlet
dragostea în zbor de lilieci
spaima când ascunde zările
cu cenuși de inimi
niciodată nu se știe
când vine tăvălugul
cu rânjet tănuț în flori
și mângâieri de fiară.

Asediu

Incert hotar
lumini înșelătoare
panoplia spectrelor șoptind
căderile din timp

Zadarnic poarta zăvorâtă
de certitudini ideale
barbarii au intrat de mult
jefuind cu arme nevăzute
altarele ființei
minusculi negri sori sădind
speranța-nveninată.

Zeul cel mare undeva departe
de pașii peregrini
în neostoita căutare.

Conversație adolescentină

el: tu nu observi că părul tău
e mai mult un nor
ce acoperă jumătate din lume
ea: foxterierul meu latră
s-a speriat de umbra unui cuvânt
pe care nu l-ai rostit
el: e ciuperca nucleară
când nu ne-am văzut de trei zile
ea: și iată că ai înviat
din spițele unei biciclete reparate
el: numai pedalând împotriva timpului
mă simt cineva
ea: nu-ți dai seama că suntem
doi străini căci tu iubești
culoarea verde iar eu cea albastră
el: eu nu le pot deosebi
când pronunți vocala O
ninge cu flori de măr.

Armonia conceptelor

de Iulian Boldea

Eseist specializat în domeniul istoriei artei și al filosofiei, analist lucid al fenomenului politic, polemist redutabil, Andrei Cornea își revendică demersul critic și de la istoria formelor plastice, și de la filosofie, istorie sau etimologie. Stilul său eseistic poate fi așezat sub zodia nuanței. Radu G. Țeposu observă că eseistul „știe să se ridice ușor deasupra obiectului investigat și să-l analizeze în șiruri de conexiuni care iluminează o epocă, o mentalitate, un fenomen, are înzestrare pentru scenariul de idei, iubește coerența și armonia teoretică”.

Primele cărți ale lui Andrei Cornea sunt abordări din sfera istoriei picturii, cu deschideri ferme și spre orizontul ideii filosofice sau al structurilor mentale etno-spirituale. *Sciere și oralitate în cultura antică* (1988) reprezintă o interpretare pertinentă a raportului dintre logos și scris în fundamentarea civilizației grecești, cu relevarea procesului de ruptură pe care textele Noului Testament l-au provocat în lumea iudaică. Sunt identificate raporturi și asocieri ideatice între *Biblie* și dialogurile platonice, precum și relațiile civilizației greco-creștine cu spiritualitatea și mentalitatea iudaică. Atitudinea anticilor față de cuvântul scris și cel rostit, înțelegerea specificului acestor culturi din perspectiva problematicei „cărții” sunt câteva probleme pe care volumul lui Andrei Cornea își propune să le soluționeze. Tema cărții, rezumată, este „a reface câteva vechi sensuri întunecate, opacizate, acoperite, ale unor banale, comune cuvinte și «instrumente» de civilizație. A reface o transparență, așadar”.

Penumbra (1991) își propune să „privatizeze” reflecția filosofică („Scriu aceste pagini destul de neașezate, lipsite de metodă și fără sistem, în plus de o competență pe care nu sunt cel dintâi a mi-o pune la îndoială, străbătute adesea de irreverență și de vădite parțialități, având, nădăjduiesc, o singură scuză: intenția de a ajuta în acest fel la privatizarea filosofiei și a meditației autentice. Sau poate ar fi mai bine spus, la reprivatizarea lor”). În *Turnul khazar* (1997), Andrei Cornea caută să reabiliteze raționalismul și umanismul, dar și fundamentele epistemologiei moderne. Titlul cărții e o metaforă cu substrat istoric, ce simbolizează modul în care credința individuală poate accepta o a doua opțiune. Demersul lui Andrei Cornea este unul umanist, e demersul unui intelectual care și-a păstrat intactă încrederea în resursele și posibilitățile umanului de a-și consolida pozițiile și temeiurile raționaliste.

Perspectiva finală a eseistului este aceea că diminuarea autorității unor valori universale nu trebuie să conducă la o perspectivă a multiplicității relativiste cu contur exagerat și dizolvant, ci, mai degrabă, la menținerea unor valori, adevăruri, repere „slabe”, de interes local și limitat. Unei perspective anarhice îi este preferată un model raționalist, o opțiune umanistă, în esența ei, în care intelectului îi revine un rol fundamental. *Cuvintelnic fără frontiere* (2002) este, cum observă Luminița Marcu, o colecție de „moralități lingvistice, ludice, aparent gratuite”, dar și „un model de reacție intelectuală la istorie”, prin care autorul „judecă lumea de azi cu pilde din lumea veche”. Stilul cărții este marcat de erudiție, dar, în același timp, și de dezinvoltura ironiei și autoironiei. *Când Socrate nu are dreptate* (2005) își propune o „reabilitare a refuzărilor filosofiei platonice, prin intermediul unor personaje secundare ale dialogurilor (împotriva cărora Socrate părea să aibă mereu dreptate”. Configurarea unui „umanism secund”, după ruina umanismului de rang prim (de către Nietzsche, Heidegger, Wittgenstein, Derrida, Foucault) este o altă problemă pe care eseistul și-o reprezintă, într-un limbaj în care degajarea eseistică și rigoarea ideii filosofice se îmbină strâns. *Noul, o poveste veche* (2008) este o carte despre strategiile pe care și le asumă gânditorii pentru a-și promova ideile, pentru a le impune în conștiința cititorilor, eroii lucrării fiind filosofi precum Socrate, Platon, Plotin, Leibniz sau Nietzsche. *O istorie a neființei în filozofia greacă* (2010) dă, cu adevărat măsura demersului filosofic al lui Andrei Cornea. Cartea reprezintă o meditație sistematică și argumentată cu privire la statutul aparențelor, al simulacrelor de existență, cu privire la neființa însăși. Demersul lui Andrei Cornea este și unul polemic, la adresa celor care au minimalizat această temă a neființei (Heidegger, Noica), el demonstrând complexitatea acestei problematice. O colecție de parabole, de pilde, de fabule scrise în registru postmodern, cu substratul parodic, ironic și autoironic de rigoare este reunită în *Povești impertinente și apocrife* (2010), volum în care se regăsește din plin verba scriiturii lui Andrei Cornea, depozitată, însă, de alura academică, de statura riguros-didactică din textele „serioase”.

Andrei Cornea este un eseist de calibrul, erudit, posesor al unui orizont cultural vast, dar și al unei scriituri de incontestabilă plasticitate, un eseist sedus atât de suprafețe, cât și de penumbrele lucrurilor, tentat deopotrivă de dicțiunea tranșantă și de adâncul tremurător al nuanțelor.

DEBUT

Magda HAN

DEBUT

Cerșetorul de iluzii

Frânturi de melodii îmi răsună în urechi, venite de undeva de departe, parcă din alt timp, un timp care a trecut în parte pe lângă mine, un timp care a încetat demult a mai fi “prezent” și s-a transformat nemilos de repede în “trecut”.

Privesc tăcută clepsidra din fața mea. Nisipul se scurge implacabil, fir după fir, la fel ca și viața însăși. Orice aș face, orice aș gândi, orice aș simți, curgerea lui rămâne egală, constantă, total independentă de voința mea.

Aș putea implora vântul și ploaia, tunetele și fulgerele, soarele și marea, să oprească pentru o clipă doar, pentru o oră, pentru o zi, curgerea nisipului... Dar acest lucru nu ar face altceva decât să mă transforme într-un umil cerșetor... un cerșetor de iluzii.

Deși, cred că de fapt sunt deja un cerșetor, cerșesc iluzii, mereu am făcut acest lucru, în mod conștient sau nu, iluzii cu care mi-am hrănit sufletul hăituit de realitățile dure care și-au pus amprenta într-un fel greu de șters sau de uitat.

Aș putea sparge clepsidra....ar fi atât de ușor! Timpul s-ar opri, poate pentru totdeauna, iar nisipul s-ar împrăștia peste tot, amestecat cu cioburi de sticlă, la fel ca și iluziile mele, fărâmițate de atâtea ori în mii de bucăți.

Dar am ales deja....am ales să rămân un cerșetor, mă poți vedea adesea, stând zile în șir, la colțul străzilor. Tu, trecătorule grăbit, prins de grijile mărunte și meschine ale zilei, oprește-te o clipă în fața cerșetorului care stă cu mâna întinsă, cu pumnul înclăștat de durere, neputință, renunțare, resemnare....șterge-i lacrima care i se prelinge tăcută pe obraz și oferă-i o iluzie...iluzia că încă trăiește, că încă mai poate visa.

Câinii

Probabil că am în mine o doză considerabilă de masochism, altfel ar fi total inexplicabil modul în care aleg de fiecare dată să-mi mutiliez sufletul.

Știi, a existat o perioadă în care doar îl anesteziam, la început în doze mici, apoi din ce în ce mai mari, dar cumva la un moment dat acest lucru nu a mai fost suficient. Așa că am început să amputez bucăți din el pe care le aruncam câinilor din preajma mea.

Ce spectacol dezolant!

Îi priveam de fiecare dată cum, dominați de instinctul acela sălbatic, pur animalic, prindeau bucățile pe care le sfărtecau, devorându-le. Mulțumiți de prada pe care o aveau în față, nici măcar nu-și mai simțeau lesele prinse în jurul gâtului ca niște cătușe care-i țineau captivi în cuștile lor triste și limitate.

Cu ochii injectați de roșul furiei, cu colții ieșiți în

afară, rânjindu-se unii la alții și la mine, într-un soi de mârâială jalnică, așteptau să beau în fața lor, până la fund, din paharul durerii și al umilinței.

Niste bieți câini!

În nimicnicia lor, cum ar fi putut înțelege, atâta vreme cât stăteam neclintită și fără să mă tem de ei, că de fapt, în mintea mea, golisem de mult paharul?

Și cum ar fi putut pricepe că urletul de fiară care făcea să le înghețe rânjetul în colțul gurii, era doar geamătul prelung, profund tulburător al agoniei?

Oameni buni, voi cei care înțelegeți, eutanasiați-mi sufletul să piară fiara pe care au dezlanțuit-o în mine acești câini sălbatici, să nu-i mai aud urletele, să nu mai simt durerea....și nici umilința...

Scrisoarea

Buna ziua!

De ce mă privești cu atâta uimire? Sunt eu, “scrisoarea”, nu-ți mai amintești de mine? Desuetă, melancolică, ușor timidă, am pătruns în casa ta pentru că vreau să-ți povestesc ce mi s-a întâmplat.

Ei bine, domnule X. sunt tristă. De fapt, ce spun eu tristă? Sunt de-a dreptul supărată! DA, sunt supărată și pe bună dreptate, după cum ai să vezi!

Locul meu a fost luat de sms-uri, mail-uri, messenger, facebook și alte asemenea domnișoare dezinvolve și pline de aplomb, cu aere de “moderniste” și „intelectuale”.

Au uitat, pesemne, că a fost o vreme când aveam aura unei veritabile epistole care purta mesaje importante, pecetluite cu sigiliu aurite...

Și acum, ce să fac eu? Cum să mă lupt cu ele? Spune-mi tu, domnule X., tu cel care le știi pe toate, ce fac eu acum?

Sunt doar o umilă scrisoare...Stăpâna mea m-a caligrafiat cu grijă, aplecată cu dragoste asupra mea, rotunjind literele și punând câte o părticică din sufletul ei în fiecare cuvânt pe care l-a așternut pe hârtie. Apoi m-a privit galeșă, m-a împăturit cu atenție și m-a pus în plic.

Plicul!...O, Doamne, plicul! Era să uit! Unde e? Sper că nu l-ai aruncat la gunoi! Ia-l repede și uită-te înăuntru. Stăpâna mea a pus în el, pentru tine, o bucată mare de dor, o îmbrățișare cât o mie de cuvinte și câte o mângâiere tandră pentru fiecare obraz al tău. Le-ai găsit? Sunt acolo?

Uffff!...ce sperietură am tras! Fă-mi un pic de vânt, sau scutură-mă puțin să-mi revin, că simt că mă ia cu leșin! Sau știi ce? Mai bine apropie-te tu puțin să-ți șoptesc ceva la ureche: uite, dacă vrei, poți să mă săruți pe furis, nu o să spun nimănui...

Așa... parcă încep să-mi revin, mă simt muuult mai bine acum...

Dar poate că ar trebui să plec, înainte să mă pierd cu firea și să mă apuce „sentimentalismele”...

Stai numai puțin să-mi aranjez pălăria, să-mi ridic un pic, un pic, poalele crinolinei și... gata, am fugit!

Hai, pa!

Printre stele

Ce liniște profundă, Doamne câtă liniște!

În lumea tăcerii și a umbrelor, timpul și spațiul își pierd orice urmă de însemnătate.

Florile, crescute nestingherite pe morminte, s-au ofilit demult și iată-le acum acoperite de zăpadă, la fel ca și trupul tatălui meu...

E chiar aici în fața mea și totuși atât de departe!

Îl văd parcă aievea, cu ochii minții, cum pășește agale printre brazdele de iarbă abia cosite, cu coasa sprijinită pe umăr, împovărat de anii care au trecut unul după altul într-un galop nebun. Uite-l, acum își ridică privirea obosită și scrutează orizontul. Fața brăzdată de riduri adânci, arsă de soare și de vânt, are adunată în fiecare expresie toată truda și neodihna.

În ochi i se citește grija zilei de mâine. Alt “mâine” la fel de chinuit ca și azi, ca și ieri, ca și toată viața lui. Ar vrea să se așeze tihnit pe marginea drumului, să asculte cântecul greierilor și să simtă mirosul fânului amestecat cu cel al florilor sălbatice, dar soarele a apus deja demult iar luna își miște încet coarnele.

Gânduri apăsătoare i se amestecă în minte, tăcute, neștiute de nimeni, ascunse în cele mai întunecate unghere ale sufletului său.

Trăise toți anii aceștia sau doar i se păruse?

Își privește mâinile muncite și aspre care strâng coasa. Doamne, ce mult ar fi dorit să ne strângă cu ele în brațe! Dar asprimea vieții de țaran nu i-a permis să ne îmbrățișeze prea des și de cele multe ori numai în gând.

Lacrimile i se înnoadă, perechi, perechi, în barba nerasă de câteva zile. Le șterge încet, tremurând ușor, cu dosul palmei. Mai are doar puțin până acasă...

Dar ce e cu întunericul acesta care îl cuprinde dintr-o dată și unde a dispărut toate lucrurile din jurul lui?

Simte că plutește spre cer, se apropie tot mai mult de stele...

Ah, dar iată...e chiar el, copil fiind cu praștia în mână, încercând să sperie păsările adunate pe ramura nukului bătrân care străjuiește casa. Acum, uite, e un tânăr chipeș de mână cu aleasa lui, atât de naiv și de încrezător în viață...și uite, uite, fetele lui, de care e atât de mândru, nepoții care îi sar grăbiți pe genunchi, soția lui mirosind a pâine aburindă de casă...

El vede...vede clar toate acestea, aude glasurile noastre strigându-l, dar printre stele e atâta liniște iar el e atât de obosit! Așa că, ne îmbrățișează în gând, cum făcuse de nenumărate ori și urcă tot mai sus, atras de mirajul infinitului...

Și acum mă întrebați ce fac eu?

Nimic, am să vă răspund! Eu doar privesc zăpada care acoperă florile scuturate pe morminte și trupul tatălui meu deopotrivă. Și gândurile mele rătăcesc bezmetice printre stele, căutându-l iar și iar la nesfârșit, în timp ce sufletul meu strigă cu disperare „mi-e dor de tine tată, cumplit de dor!”

Iar lacrimile mi se înnoadă tăcute, perechi-perechi sub bărbie...

MEMORIA TIPARULUI

„Zilele” Târgu-Mureșului interbelic

Luna Târgu-Mureșului

Ecoul recente ediții, a XV-a, a Zilelor târgumureșene ne duce cu gândul la vechea sărbătoare a orașului, *Luna Târgu-Mureșului*, organizată în 1936 de primarul Emil Dandea după ultima tendință a epocii lansată în capitală, unde se desfășura încă din 1935 *Luna Bucureștilor*.

Era momentul de vârf al unei construcții edilitare începute de Emil Dandea încă din timpul primului său mandat în fruntea administrației târgumureșene (1922 - 1926), grație unei viziuni strategice ale cărei rezultate se vor vedea pe deplin în timpul celui de al doilea mandat al său ca primar (1934-1937). Pentru a le oferi vizitatorilor o imagine completă de-

spre oraș, Primăria a editat cu această ocazie un *Ghid* al Târgu-Mureșului, iar atracția evenimentului era întregită de „focurile artificiale” din fața Catedralei Ortodoxe, urmate „de un mare concert organizat de către profesorii Conservatorului.”¹

Ziarele mureșene ale perioadei alocă spații largi manifestării, mai ales *Glasul Mureșului*, ziarul organizației liberale locale conduse de Emil Dandea, care era și directorul

publicației, transformând-o astfel într-un oficios al administrației locale. *Glasul* reda astfel cu lux de amănunte desfășurarea manifestărilor *Lunii Târgu-Mureșului*, între 15 august - 15 septembrie 1936, când atmosfera orașului era animată de numeroșii vizitatorii atrași de evenimentele precum inaugurarea arenei sportive și a pavilionului de patinaj (în zona denumită în epocă Parcul Elisabeta - actualul Parc Sportiv Municipal din zona Sălii Polivalente)², dezvelirea plăcii comemorative pe clădirea în care în 1866 a poposit în trecere Mihai Eminescu, deschiderea expoziției zootehnice, întrunirile profesionale ale învățătorilor și funcționarilor, dezvelirea monumentului închinat eroilor Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan, festivalul etnografic găzduit de Palatul Culturii, spectacolele oferite copiilor de către clasa de artă dramatică a Conservatorului Municipal sau punerea pietrei de temelie a Palatului Prefecturii (actuala clădire a Primăriei Târgu-Mureș).

În ceea ce privește efortul organizatoric, gazdele explicau că „Rostul organizării seriei de manifestații naționale, culturale, economice și edilitare a fost ca să se cunoască în cercuri cât mai largi năzuințele și rezultatele administrației românești din Târgu Mureș, și atrăgând către orașul nostru vizitatori cât mai mulți, din țară și străinătate, să se servească interesul economic al industriei, comerțului și cetățenilor noștri. [...] Amploarea *Lunii Târgu Mureșului*, desigur, nu poate avea pretenția interesului *Lunii Bucureștilor*. Dar începutul acesta a fost reușit.”³

Cel mai important moment al *Lunii Târgu-Mureșului* a fost sfințirea Catedralei Române Unite, în 7 și 8 septembrie 1936, la nouă ani de la începerea lucrărilor, eveniment ce

reunea în orașul de pe Mureș mari personalități naționale venite aici special pentru a lua parte la marile serbări organizate cu acest prilej istoric. Între acestea, se aflau Mitrropolitul Bisericii Române Unite, IPS Alexandru Nicolescu, și fostul ministru al Justiției Valer Pop. La ceremonia de inaugurare au luat parte de asemenea mii de credincioși veniți de pe Valea Mureșului și a Târnavelor, după cum scria *Glasul Mureșului* într-unul dintre puținele reportaje ale presei mureșene interbelice.⁴

Între capetele de afiș ale manifestării se număra și al XI-lea Congres al Uniunii Orașelor care a reunit la Târgu-Mureș, între 14-16 septembrie, primari din toată țara alături de ministrul de interne Dumitru Luca, dovadă că orașul intrase în circuitul urbanistic modern al epocii. Un merit aparte îi aparține în acest sens primarului Emil Dandea, grație eforturilor pe care le-a întreprins în calitatea sa de fondator al Uniunii în 1922 și mai apoi, de președinte de onoare, începând din 1926.⁵ Primarul capitalei, Alexandru Donescu, președinte în exercițiu al Uniunii Orașelor în 1936, afirma cu ocazia vizitei sale aici că „celelalte orașe ale țării pot lua pildă de felul cum se conduce și cum se muncește în orașul Târgu-Mureș.”⁶ Iar declarația primarului Alexandru Donescu, adăuga *Glasul Mureșului*, n-a fost doar un „elogiu de politeță” ci „constatarea justă a unei realități”, pe care o confirma în aceeași perioadă și jurnalistul bucureștean Pamfil Șeicaru, aflat în trecere prin oraș: „Străzile asfaltate, iar pe marginea trotuarelor straturi exuberante de flori care dau un aspect de o seducătoare poezie acestui oraș ce părea așa de mohorât acum cinci ani. M-am interesat de numele vrednicului primar; și-l rețin ca o modestă răsplată a unei vrednicii: d. Dandea.

Face politică românească prin această hărnicie și gust al frumosului ce-l impune minoritarilor. Tg-Mureș a fost înfrumusețat, am putea spune creat de un primar ungar, Bernadi [...] ori, era necesară o replică românească în administrarea comunei, a continua o operă edilitară, a da contribuția unei originalități de culoare, de gust, de iubire.”⁷

Cu ocazia primei sărbători a orașului, contribuția fundamentală a fostului primar Bernády György (1902-1913) la edificarea Târgu-Mureșului modern era subliniată și de *Glasul Mureșului*: „Incontestabil că sub stăpânirea maghiară, Târgu-Mureșul a cunoscut o glorie edilitară și politică de invidiat. Fiind ales ca punct de plecare și ca centru de rezistență al unei teribile politici de persecuție și desnaționalizare a elementului românesc, fosta capitală a secuimei a beneficiat larg de sprijinul guvernelor dela Budapesta, care au vărsat multe sute de milioane pentru a-l înzestra cu așezăminte bogate, cari prin acțiunea lor, să exercite politica de desnaționalizare.”⁸ Argumentul naționalist, o caracteristică a presei mureșene a perioadei interbelice (atât românești cât și maghiare), nu trebuie să umbrească importanța acestei recunoașteri a tradiției edilitare târgumureșene, fapt cu atât mai semnificativ cu cât aprecierea publicată pe prima pagină de *Glasul Mureșului* poate fi atribuită în egală măsură directorului publicației, Emil Dandea. Descoperim astfel în spatele caracterului polemic al relațiilor româno-maghiare din perioada interbelică, capacitatea de recunoaștere a valorii dincolo de aspectele etnice sau politice.

Pe de altă parte, *Luna Târgu-Mureșului* a reprezentat pentru adversarii politici ai primarului Emil Dandea ocazia unor noi atacuri

Angela MĂGHERUȘAN PRECUP

în care *Mureșul* de pildă, ziarul țărăniștilor mureșeni, îl numea pe șeful administrației târgumureșene un „liberal înfumurat”⁹ pentru curajul de a fi cheltuit banii orașului pentru un moft, iar gazeta național-creștină locală *Drum drept* îl acuza de un strict exercițiu de imagine, caracterizându-l drept „omul reclamei”.¹⁰

¹ *Zile de sărbătoare la Târgu-Mureș*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 75/24 septembrie 2011, p. 1.

² Ioan Eugen Man, *Tîrgu-Mureș, istorie urbană de la începuturi până în 1850*, Tîrgu-Mureș, Ed. Nico, 2006, pag. 163.

³ *Luna Tg.-Mureșului 1936*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 77 / 10 octombrie 1936, p. 1.

⁴ *Sfințirea catedralei române-unite*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 74 / 13septembrie 1936, p. 3.

⁵ *Congresul Uniunii Orașelor. Bine ați venit!*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 74 / 13septembrie 1936, p. 1.

⁶ *Zile de sărbătoare la Târgu-Mureș*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 75 / 24 septembrie 2011, p. 1.

⁷ *Patima neputincioșilor*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 73 / 1 sept. 1936, pag. 4.

⁸ *Târgu-Mureșul sub stăpânirea românească*, în *Glasul Mureșului*, anul III, nr. 73 / 13 septembrie 1936, p. 1.

⁹ *Luna Tg.-Mureșului*, în *Mureșul*, anul VII, nr. 9-10 / 15 iulie 1936, p. 4.

¹⁰ *Omul reclamei*, în *Drum Drept*, 1 iunie 1936, p. 4.

LITART - un proiect susținut de:

Un secol de tradiție și experiență.

www.reea.net

www.cnslrfratia-ms.ro

Stimate domnule Adrian Giurgea,

Vă rog să aveți amabilitatea de a publica în revista dvs. următorul chestionar, alături de rugămintea mea, adresată tuturor poezilor – într-un fel sau altul – mureșeni de a răspunde la el.

Cu mulțumiri, al dvs.,
Al. Cistelean

Chestionar pentru

Dicționarul poezilor mureșeni

nume, prenume
pseudonime folosite
locul și data nașterii
numele, prenumele și profesiunea tatălui
numele de dinainte de căsătorie al mamei, prenumele, profesia
studii: școala primară, gimnaziul, liceul, facultatea (pe ani, cu menționarea
numelor școlilor respective)
studii și burse post-universitare
doctorat
alte burse, studii
activitate profesională – pe ani, locuri de muncă, profesii și funcții exercitate
debutul publicistic (dacă nu e considerat relevant debutul absolut, se poate menționa și cel considerat ca atare; dar nu fără a-l preciza pe primul): loc, dată, nr., cu ce anume
debutul editorial
cărți publicate, cu mențiuni bibliografice complete
antologii, prezențe în antologii sau volume colective
apariții în străinătate (în volume, în reviste)

dosar de receptare critică – pe cât posibil complet și riguros în privința datelor (autor, titlul articolului, revista, nr., an, luna, pagina etc.)
strămoși sau rude cu activitate culturală, creativă sau de altă natură (științifică, politică, administrativă etc.), pe linie paternă și maternă, care s-ar cuveni menționați
alte aspecte relevante
premiu literare, titluri științifice, medalii, ordine etc. (anul, motivația)

Notă:

Sînt rugați să răspundă acestui chestionar, în măsura în care pot și au bunăvoință, și rudele/urmașii poezilor dispăruți dintre noi. Răspunsurile pot fi trimise, prin poștă, la adresa revistei „Vatra” (str. Tușnad, nr. 5, Tîrgu Mureș, cu mențiunea „pentru Dicționarul poezilor mureșeni”); sau prin e-mail, la adresa vatra@rdslink.ro, cu aceeași mențiune. Dicționarul îi va cuprinde pe toți poezii mureșeni, indiferent de limba în care se exprimă (s-au exprimat). Conceptul de „poet mureșean” e destul de flexibil, așa încît îi poate include și pe scriitorii născuți în județul Mureș și pe cei care, o vreme mai scurtă sau mai îndelungată, au activat/studiat într-una din localitățile județului.

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro

Colegiul onorific: Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU

Redactor-șef: Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori: Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, I. SUCIU MOIȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECUP, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN

Adresa de corespondență: Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro

Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa www.litart.ro

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la SC BAPAGENCY SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare